
BİR BİYOGRAFİ DENEMESİ: LATİFİ, HAYATI VE BAZI ESERLERİ*

A BIOGRAPHY EXPERIMENT: LATIFI, HIS LIFE AND SOME OF HIS WORKS

Ersin SAVAŞ**

Vahit CELAL***

Seydi Bilimden Enstitüsü Başkanı

Özet

Latifi, edebi alanda, özellikle *Tezkiresi* ile tanınmaktadır. Bu makale; şairlerin hayatından, Kuran surelerinin isimlerine ve İbrahim Paşa'dan İstanbul'un vasıflarına kadar birçok farklı alanda telifi bulunan bu değerli, edebi yönü ağır basan müellifi tanıtmaya amacını gütmektedir. Makalede, Kastamonu'da doğan ve 16. yy da yaşamış bulunan yazarımızın biyografisi hakkında bilgi verilmektedir. Bundan başka yazarın temel eserleri ile de ilgili temalara da değinilmiştir. Makalede, Latifi'nin hayatı ve bazı eserleri ile ilgili olarak nitel veri toplama tekniklerinden doküman analizi metodu kullanılmıştır. Makalede, Latifi'nin hayatta iken yeteri kadar değer görmediği, ancak sonraki dönemlerde özellikle Tezkiresinin Edebiyat dünyasına katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Latifi, Tezkire, Edebiyat

Abstract

Latifi is known in the literary field for his work titled *Tezkire*. The purpose of this article is to introduce this valuable, literary proprietor, who has many different types of intellectuals from the life of the poets to the names of the Qur'an surahs and Ibrahim Pasha to the qualities of Istanbul. In the article, information has been presented about the biography of the writer, who was born in Kastamonu and lived in the 16th century. Moreover, the themes related

* Bu makale, "Latifi'nin Risale-i Esrarname İsimli Eseri ve Eserdeki Eğitim İle İslami İlimler Hakkındaki Görüşleri" isimli Basılmamış Yüksek Lisans tezinin birinci bölümünden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, ersinsavas1987@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr. , Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, vcelal@bartin.edu.tr

to the author's main works has also been mentioned. In the article, document analysis method was used among qualitative data collection techniques to collect data related to Latifi's life and some works. In the article, it was determined that Latifi was not appreciated during his life, however, especially his Tezkire contributed to world of literature in later periods.

Key Words: Latifi, Tezkire, Literature

1. Giriş

Farklı türde eser veren yazarlara kolay rastlanılmamaktadır. Bu çalışmada, farklı alanlarda eserler vermiş bulunan Latifi'nin biyografisine ve bazı eserlerine değinilmiştir. Çalışma öncesi yapılan kaynak taramasında mezkûr yazarla ilgili çok fazla çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı Latifi'nin hayatı ve eserleri ile ilgili bir araştırma yapmaya karar verdik. Çalışmanın amacı, Latifi'nin hayatı ile ilgili derli toplu bir bilgi kaynağı oluşturmaktır. Bununla birlikte bazı eserlerine de değinilerek Latifi ile ilgili genel bir perspektife ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. Hayatı

Latifi, Kastamonu'da doğmuştur (İpekten, İsen, Toparlı, Okçu, Karabey, 1988, s. 261), (ayrıca bakınız Tahir, 1926, s. 134). Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Latifi'nin 1489 veya 1490 yılında doğduğu tahmin edilmektedir (Sevgi, 1987, s. 9). Ancak Latifi'nin doğum yılı, kendisi ile ilgili yapılan son dönemdeki çalışmalarda 1491 olarak geçmektedir (Canım, 2000, s. 7).

Latifi, Hatipzadeler adlı köklü bir aileye mensup olup soyu Fatih Sultan Mehmet Han devri şairlerinden Hamdi Çelebi'ye kadar uzanmaktadır (İpekten, İsen, Kılıç, Aksoyak, Eyduran, 2002, s. 35).

Latifi'nin asıl adı Abdülatif olmakla birlikte kendisi Latifi mahlasını kullanmıştır (DİA, 2003, 111). “*Divan şiirinde mahlas seçimi; şairin mesleği, babasının mesleği, ses güzelliği, hattatlık, ressamlık, güzellik, vücut özellik ve arızaları, psikolojik hal ve vasıflar, dini- tasavvufi faaliyet ve bağlılıklar, şairin başından geçen herhangi ilginç bir olayla ilgili hal ve durumlara dayanabilir*” (Tolasa, 1983, s. 240). Latifi, Latifi mahlasını seçişini ise şöyle açıklamaktadır: “*İsmim Abdülatif olduğu yakınlığı ile Latifi'yi mahlas ettim. Ya-ı nisbis-i Cenab-ı Bari'ye racidür. Zira ism-i Latif esma-i İlah'dan ism-i zattur*” (Sevgi, 1987, s. 10). Latifi, burada isminin Abdülatif olmasından dolayı Latifi mahlasını kullandığını belirtmektedir. Sondaki *nispet ya*'sının ise, Allah'a izafe olduğunu ifade etmektedir.

BİR BİYOGRAFİ DENEMESİ: LATİFİ, HAYATI VE BAZI ESERLERİ

Latifi'nin çocukluk ve gençlik dönemleri ile ilgili bilgileri bizzat eserlerinde görmek mümkündür. Şairimiz, “*Tezkire*” adlı eserinde çocukluk döneminde âşık olduğunu bu sebeple de vücudunu dağılayıp dillere destan olduğunu bundan dolayı da ailesinin kendisini serbest bıraktığından bahseder (Sevgi, 1987, s. 10). Latifi, daha çocukluk döneminde Kur’an-ı Kerim’i yarı etmeden şiirler yazdığından söz eder (Sevgi, 1987, s. 11).

Latifi, kendisi “*Beş yüz mikdarı gazaliyyat ve otuz üç aded kaside ile terbi’den ve tahmisen başka tertib-i huruf üzere divan tedvin*” (Sevgi, 1986, s. 1). ettiğini belirtir. Burada Latifi, beş yüz gazel, otuz üç adet kaside yazdığından bahsetmektedir. Fakat “*Meta-ı muteber ve gerçi fazl-u hüner degül. Ve hem söyletsen iki kişinin biri şair belki şair-i mahir geçinir. Ve her biri sinek migdar iken makam-ı ankada uçarlar. Ve hem fazl-u sevab iras itmez ve beyne’l akran sahibine kadr-ü menzilet virmez.*” (Sevgi, 1986, s. 1). der. Latifi, burada ise, şiire karşı olan önyargıdan söz etmektedir. İyi şiir yazamayanların terviç edilip, hünerli şairlerin ise gereken ilgiyi görmediklerinden dem vurmaktadır. Bu sebeple Latifi şiiri bırakıp düzyazı yazmaya başlar ve asıl başarıyı da bu alanda yakalar. (Sevgi, 1986, s. 2).

Latifi'nin gençliği çoğunlukla İstanbul ve Rumeli’de geçmiştir. Latifi'nin eserlerindeki ifadelerden onun yirmili yaşlarda İstanbul’a geldiğini ve yaklaşık olarak on yıl kadar İstanbul’da kaldığını öğrenmekteyiz (MEB, 1997, s. 19).

Latifi, kâtiplik mesleğine girer ardından devrin defterdarı İskender Çelebi’ye sunduğu “*Bahariyye*” kasidesiyle hem tanınır hem de Belgrad imaret kâtipliğine tayin edilir (Suner, 1977, s. 8).

Uzun dönem Rumeli’de imaret kâtipliği işiyle uğraşan Latifi, ancak ihtiyarlık döneminde İstanbul’a dönebilmiştir. Latifi, gençlik yıllarından farklı olarak artık daha birikimli bir inşa ustası olmuştur. Artık ne İstanbul eski İstanbul’dur ne de Latifi eski Latifi’dir. Bu dönemde tezkire türünün ilk örneği Edirneli Sehi Bey (?- 1548) tarafından verilmiş ve edebiyat çevrelerinde büyük bir yankı uyandırmıştı. Şairimiz, arkadaşı, Zaifi’nin (1494-1557) desteği ve Aşık Çelebi’nin de görüşlerinden istifade ederek en önemli eseri olan “*Tezkire-i Şuara*” yı yazar ve haklı bir şöhet elde eder. Ardından bu eserini devrin Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman’a sunar. Padişah tarafından da eserinin beğenilmesiyle Ebu Eyyub El- Ensari Vakfı’na kâtip olarak tayin edilir (Banarlı, 2004, s. 615), (ayrıca bakınız Tahir, 1926, s. 135).

Latifi, yaklaşık on yıl bu görevde kalır. Ardından bu görevden azledilerek Rodos’a, Kanuni İmaret Kâtipliğine sürgüne gönderilir. Daha

sonra Mısır'a geçen Latifi, Yemen'e gitmek üzere bindiği geminin batması sonucu vefat etmiştir (Kutlu, 1986, s. 71).

Eğitimi

Latifi, Kastamonu'da başladığı eğitimini yarıda bırakarak İstanbul'a gelmiş çeşitli idari görevlerde bulunmuştur. Latifi'nin eğitimiyle alakalı net bir bilgiye sahip değiliz (Canım, 2000, s. 7). Fakat kendisini çeşitli alanlarda iyi yetiştirdiği oldukça belirgindir. Özellikle tezkire ve inşa alanında herkesin takdirini kazanmıştır. Şairlik yönü çok fazla beğenilmemiş devrinin ikinci derece şairleri arasında gösterilmiştir. Fakat tezkire adlı eseri sahasında yazılmış döneminin önemli eserleri arasında kabul edilmiştir (MEB, 1983, s. 121).

Bizim tespit ettiğimiz kadarıyla Latifi, dini ilimler alanında da oldukça sağlam ve donanımlı olarak yetişmiştir. Bununla ilgili iki dayanak noktamız mevcuttur. Birincisi, Latifi'nin *Esmâ-ü Süveri'l Kuran* adlı eseridir. Müellifimiz bu eserde Kur'an surelerinin isimlerini yirmi dokuz beyitte toplayan bir risale yazmıştır (DİA, 2003, s. 112). İkinci delilimiz ise bizzat çalışmamıza konu olan *Risale-i Esrarname* adlı risalesidir. Latifi, bu eserde kâinatın varlığından birçok ahlaki meseleye kadar geniş bir yelpazedeki konuları ayet ve hadislerle destekleyerek yazmıştır. Kur'an ve hadis ilimlerine vakıf olamayanların böyle karışık meselelerde bu iki kaynağı rahatça kullanıp deliller getirebilmesi pek mümkün değildir.

Risale-i Esrarname adlı eserden elde ettiğimiz bilgilerden edindiğimiz kanaate göre Latifi, felsefi bir birikime de sahiptir. Çünkü yazarımız bu risalesinde muhtelif konularla ilgili ayet ve hadisleri verdikten sonra akli birtakım deliller de getirip meseleleri birçok açıdan değerlendirmektedir. Latifi'nin felsefi birikimiyle alakalı olarak en önemli delilimiz ise eserde, İslam dünyasında Eflatun olarak tanınan Platon ile ilgili bilgi verilmesidir. Dönemin şartları ve felsefeye bakış açısı düşünülürse Latifi'nin felsefeden haberi olmaksızın tüm bu bilgileri vermesi pek mümkün değildir.

Netice olarak diyebiliriz ki; Latifi'nin, her ne kadar kaynaklarda eğitimiyle alakalı net bir bilgi olmasa da biz, onun eserlerine bakarak ve eserlerini değerlendirenlerin görüşlerini göz önünde bulundurarak Latifi'nin iyi bir eğitim aldığı söyleyebiliriz.

Bulunduğu İdari Görevler

Latifi'nin bulunduğu idari görevlerle alakalı tespit ettiğimiz ilk memuriyeti dönemin defterdarı İskender Çelebi'ye sunduğu *Bahariyye*

kasidesi neticesinde tayin edildiği Belgrad imaret kâtipliğidir. Bir müddet burada kalan Latifi daha sonra İstanbul' gelir (Sevgi, 1992,s. 49).

Dönemin Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunduğu *Tezkiretu'ş Şuara* adlı eseriyle *Ebu Eyyub El- Ensari Vakfi* kâtipliğine getirilir (Sevgi, 1992, s. 50).

Yaklaşık on yıl bu görevde kalan Latifi daha sonra azledilerek Rodos'a sürgün edilir. Latifi'nin daha sonra Mısır'a geçerek orada da kâtiplik görevinde bulunduğu bilinmektedir (Sevgi, 1992, s. 51).

3. Eserleri

Tezkiretü'ş Şuara ve Tabsıratu'n Nuzama

Sehi Bey'in *Tezkire* adlı eserinden sonra bu türde yazılan ikinci eserdir. Eser, Latifi'nin en meşhur eseri olarak kabul edilir. Tezkire tarzı eserlerde; belli dönemlerdeki şairlerin hayatları, şiirleri hakkında etraflıca bilgi verilmektedir. *Tezkire*; bir giriş, üç fasıl ve bir hatimeden meydana gelmektedir. Eser, 1546 yılında tamamlandıktan sonra Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur (İpekten, İsen, Kılıç, Aksoyak, Eydurun, 2002, s. 36).

Latifi, giriş bölümünde şiir, şair ve bu eserin hangi amaçla yazıldığı hakkında bilgi vermektedir. Birinci bölümde Anadolu'ya gelip yerleşen şairler hakkında malumat verilmektedir. İkinci bölümde Osmanlı hanedanından şiirle meşgul olanlar zikredilmektedir. Üçüncü bölüm eserin ana bölümüdür. Bu bölümde Latifi, II. Murat devrine kadar olan takribi 300 şairle ilgili bilgi verir (Sevgi, 1986, s. 3).

Latifi'nin böyle bir eser vücuda getirme niyeti yokken Zaifi ona bu niyeti aşılamıştır. Bir de o dönem Sehi Bey'in *Tezkire* adlı eseri çok rağbet görünce Latifi, böyle bir eser yazmaya karar verir (Banarlı, 2004, s. 615).

Eser, emsallerine göre oldukça başarılı bulunmuştur. Latifi'nin şairleri ve şiirlerini değerlendirirken objektiflik ilkesine özellikle riayet etmesi eserin beğenilen yönleri arasında olmuştur (Kutlu, 1986, s. 72).

Tezkire'nin üçüncü bölümünün alfabetik sıraya göre yapılması eseri diğer tezkirelerden ayırmaktadır. Bu fikir Aşık Çelebi'ye ait olmakla beraber ilk defa Türkçe bir eserde Latifi tarafından kullanılmıştır. Böylece Latifi, eski tabakat anlayışı ile ansiklopedik sıralayışı mezcetmiştir (Suner, 1977, s. 10).

Eserin dili sade, cümlelerin manaları gayet açıktır. Üslubu ise ahenkli olmakla beraber ironi de içermektedir. Hasan Çelebi eserin anlatım özelliklerini beğenmezken Âşık Çelebi ve Gelibolulu Ali eseri bu açıdan başarılı bulmaktadırlar (İpekten v.d., 2002, s. 37).

Esere yöneltelen en büyük eleştiri başarılı birçok şairin Kastamonu'lu

olarak gösterilmeye çalışılması iddiasıdır. Bu iddianın Latifi'nin kıskanılması nedeniyle uydurulduğu iddia edilmektedir (İsen, 1994, s. 25).

Eser, pek çok kere istinsah edilmekle beraber *İkdam Gazetesi*'nde Ahmet Cevdet tarafından *Tezkire-i Latifi* olarak neşredilmiştir. *Tezkiretu's Şuara* iki kez de Almanca'ya tercüme edilmiştir (Kutlu, 1986, s. 72).

Eser, Mustafa İsen tarafından günümüz Türkçesine uyarlanıp neşredilmiş, Rıdvan Canım tarafından da eserle ilgili edisyon kritikli doktora çalışması yapılmıştır.

Evsaf-ı İstanbul

Latifi'nin üzerinde durulması gereken ikinci eseri *Evsaf-ı İstanbul*'dur. Yazarın 1524 yılında yazdığı bu eseri; bir giriş, altı fasıl ve bir sonuçdan oluşur. Eserde İstanbul'un hangi yılda, kimler tarafından kurulduğu edebi bir üslupla anlatılmaktadır. Eserde İstanbul'un tarihi mekânlarından, etkileyici semtlerinden, saray, cami, medrese gibi cezbedici yerlerden bahsedilmektedir (Banarlı, 2004, s. 615).

Latifi, eserinde İstanbul'un sadece fiziki özelliklerine yer vermez. Dönemin toplumsal yapısı hakkında da sosyolojik değerlendirmelerde bulunur. Latifi, İstanbul'a güzel hayallerle gelip hayal kırıklığına uğrar ve genel olarak toplumun zevk ve sefaya düşkünlüğünü beğenmez. Eserde şehrin beğenmediği yönlerini istihzalı ve yer yer acı bir üslupla anlatır (Canım, 2000, s. 11-12).

Latifi, bu eserini önce Kanuni Sultan Süleyman'a sunmuş ardından hayatının son yıllarında eserin mukaddimesini değiştirerek söz konusu eseri III. Murad'a takdim etmiştir (İpekten v.d., 2002, s. 35). Eser, 1977 yılında Nermin Suner tarafından günümüz Türkçesine aktarılarak yayınlanmıştır.

Fusul-i Erbaa

Latifi, bu eserinde dört mevsimin özelliklerini münazara tarzında nesir nazım arası bir tarzda anlatır (Suner, 1977, 11). Eser *Münazara-i Latifi* adıyla İstanbul'da basılmıştır. Müstakil bir çalışma olmayan eser Latifi'nin dört risalesi bir araya getirilerek oluşturulmuştur (DİA, 2003, s. 112).

Rebiyye-i Ezhar

Eserin müstakil nüshasına rastlanamamıştır. Fakat *Fusul-i Erbaa* adlı eserin ilk faslı olduğu düşünülmektedir. Giriş, Hz Peygamber'e (s.a.v) salat-ü selamla başlar. Latifi, bahar ve çiçeklerle ilgili çeşitli malumatlardan sonra eseri sonlandırır (Sevgi, 1986, s. 4)

Subhatü'l Uşşak

Bu eserinde Latifi, yüz kadar hadisi birer kıta halinde (Sevgi, 1986, s. 4) Türkçeye tercüme etmiştir. Eser, mesnevi şeklinde olup bir mukaddime ve

hatimesi vardır (Kutlu, 1986, s. 72).

Nazmü'l Cevahir

Latifi, bu eserinde Hz Ali'nin 207 sözünü kıtalar halinde Türkçeye çevirmiştir (İpekten v.d., 2002, s. 36).

Evsaf-ı İbrahim Paşa

Latifi, bu eserini İbrahim Paşa'nın katli üzerine yazmıştır. Eserde İbrahim Paşa'nın beğenilen özellikleri anlatılmaktadır (DİA, 2003, s. 112). Bu eser, Ahmet Sevgi tarafından yayınlanmıştır.

Divan

Bu eserin, tertip edilmiş bir nüshası bulunamamıştır, fakat Latifi'nin şiirleri farklı dergilerde yayınlanmıştır (Canım, 2000, s. 12).

Esmâ-ü Süverî'l Kur'an

Latifi, bu eserinde Kur'an surelerinin isimlerini 29 beyitte toplayıp edebi bir üslupla yazmıştır (Suner, 1977, s. 11).

Enisü'l Fusaha

Eserin nüshasına tesadüf edilememiştir, böyle bir yapıtın olduğunu Latifi'nin bizzat kendisinden öğreniyoruz (Suner, 1977, s. 11).

Risale-i Esrarname

Latifi'nin bu eserini başka kaynaklarda göremedik. Fakat yapmış olduğumuz tetkiklerde bu eserin Latifi'ye ait olduğunu tespit ettik. Öncelikle aynı eserin Süleymaniye Kütüphanesindeki nüshalarından bazıları Abdullah-ı İlahiye nispet edilmektedir. Fakat biz bunu mümkün görmemekteyiz. Çünkü eserde kullanılan Latifi mahlası buna imkân vermemektedir. Abdullah-ı İlahi, *İlahi* mahlasını kullanmaktadır.(Kara, 1988, s.379.) Bu sebeple eserin ona ait olması pek muhtemel gözükmemektedir. Diğer Latifi mahlasına sahip olanların Esrarname isimli telif bir eser yazdıklarına dair bir bilgiye sahip değiliz. Ayrıca eserin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki nüshalarından birisi Kastamonulu Latifi'ye nispet edildiğinden biz de bu fikri benimsedik. Eser, tasavvuftan ahlaka, kelamdan felsefeye kadar birçok alanda çok derinlemesine olmasa da bilgi içerir. Eserin kullandığımız nüshası, Konya Karatay Yusufâğa kütüphanesinde bulunmaktadır.

Sonuç

Latifi, hayattayken beklediği ilgiyi görmemiştir. Hatta ilgi görmek bir yana huzurlu bir ömür geçirememiştir. Devamlı bir sıkıntı hali yaşamıştır. İkbal, şöhret, makam ve mevkilerden daima uzak durmuş, münzevi bir hayatı tercih etmiştir. Sanatından ve eserlerinden beklediği ilgiyi göremeyen Latifi, oldukça karamsar bir hale bürünmüştür (Sevgi, 1986, s. 2).

Tezkire adlı eserinde de geçtiği üzere Latifi, döneminin devlet adamlarından da kendince görmesi gerektiği ilgiyi görmemiştir (Suner, 1977, s. 9).

Latifi, kaynaklarda geçtiği üzere girişken olmayan, takdiri ve övülmeyi dışarıdan bekleyen, dalkavukluktan hiç hazzetmeyen ve düşündüklerini korkusuzca söyleyen bir yapıya sahiptir (Suner, 1977, s. 9). Muhtemelen Latifi'nin yalnız kalmasında bu psikolojik yapısının da etkili olduğu söylenebilir.

Latifi, özellikle *Tezkire* adlı eseriyle edebiyat dünyasına önemli katkılarda bulunmuştur (Kutlu, 1986, s. 71-72). Fakat Latifi'nin bizce asıl dikkat edilmesi gereken tarafı edebiyattan, dini ilimlere geniş bir yelpazede ürün vermiş olmasıdır. Üstelik tüm bunları daha da değerli kılan münzevi bir hayatla değil bizzat hayatın içinde iken memuriyetleri esnasında bu eserleri yazmasıdır. Üstelik Anadolu coğrafyasında alfabetik tarzda eser veren ilk kişi olmuştur (Suner, 1977, s. 10). Ayrıca *Tezkire* adlı eserindeki şair ve şiiir değerlendirmeleri son derece objektif bulunmuştur (DİA, 2003, s. 111).

Latifi, kendisini, şairden çok, bir inşacı olarak görmüştür. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman döneminde hazırlanan *Pervane Bey* dergisinde Latifi'nin pek fazla şiirinin bulunmaması da onun yaşadığı dönemde şairlik vasfıyla pek tanınmadığının bir alametidir (DİA, 2003, s. 111).

Oldukça zengin bir edebiyat kültürüne sahip Latifi, nesirde kendince bir üslup geliştirmiş ve düşüncelerini ayet ve hadislerle ve atasözleriyle destekleyerek edebiyata daha önce pek tesadüf edilemeyen bir üslup kazandırmıştır (Canım, 2000, s. 10).

Netice olarak Latifi, geniş bir yelpazeye uzanan eserleri, düzgün karakteri ve ilim dünyasına kazandırdığı zengin muhtevalı üslubuyla adından uzun yıllar söz ettiren dirayetli bir âlim olarak tanımlanabilir. Ne var ki Latifi, tüm bu potansiyeline rağmen birçok sanatkâr gibi ölümünden sonra hak ettiği ilgi ve rağbeti görmüştür.

KAYNAKLAR

- Banarlı, N. S. (2004). *Resimli türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Canım, R. (2000). *Latifi tezkiretü'ş şuara ve tabsıratu'n nuzama*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- İpekten, H., İsen, M., Toparlı, R., Okçu, N. ve Karabey, T. (1988). *Tezkirelere göre divan edebiyatı sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İpekten, H., İsen, M., Kılıç, F., Aksoyak, İ. H., Eyduvan, A. (2002). *Şair tezkireleri*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- İsen, M. (1994). *Künhü'l ahbar'ın tezkire kısmı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Kara, M. (1988) *Molla İlahi'ye Dair*, Osmanlı Araştırmaları, sayı: 7-8, s. 365-392.
- Kutlu, M. (1986). *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*. (C.6.). (İstanbul, Dergah Yayınları).
- Latifi (1977). *Evsaf-ı istanbul*. (Sad. N. Suner). İstanbul: Baha Matbaası.
- M.E.B. (1983). *Türk ansiklopedisi*. (C. 32). Ankara:, Milli Eğitim Basımevi.
- Sevgi, A. (2003). DİA, (C.27). (Ankara, TDV Yayınları).
- Sevgi, A. (1986). *Latifi 'nin iki risalesi: enisü'l fusaha ve evsaf-ı İbrahim paşa*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Sevgi, A. (1987). *Latifi hayatı ve eserleri inceleme metin*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sevgi, A. (1992). Latifi ve subhatu'l uşşak'ı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 47-92.
- Tahir, B. M. (1926). *Osmanlı müellifleri*, c.3. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Tolasa, H. (1983). *Sehi, latifi, aşık çelebi tezkirelerine göre 16. yy'da edebiyat araştırma ve eleştirisi*. İzmir: Ege üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

